

HAGAKURÉ

Slaptoji samurajų knyga

Yamamoto Tsunetomo

„Japonų minties klasika.“

- New York Review of Books

Yamamoto Tsunetomo

HAGAKURÉ

Slaptoji samurajų knyga

Iš anglų kalbos vertė
LINAS RUZGYS

Turinys

Iš pirmojo skyriaus	7
Iš antrojo skyriaus	53
Iš trečiojo skyriaus	77
Iš ketvirtitojo skyriaus	79
Iš šeštojo skyriaus	81
Iš septintojo skyriaus	87
Iš aštuntojo skyriaus	99
Iš devintojo skyriaus	115
Iš dešimtojo skyriaus	125
Iš vienuoliktojo skyriaus	141
Tuščios vėlyvo vakaro šnekos	155
Kaip atsirado <i>Hagakurē</i>	158
Paaiškinimai	166
Japoniškų asmenvardžių, vietovardžių ir žodžių rodyklė	170

Iš pirmojo skyriaus

Nors visiškai suprantama, kad samurajus privalo nuolat gerbti Samurajaus kelią, atrodo, kad mes visi itin aplaidūs. Todėl paklausti, kur slypi Samurajaus kelio prasmė, tik nedaugelis atsakytų nemirktelėję. Šitaip yra todėl, kad žmogus iš anksto nežino atsakymo į tokį klausimą. Tai liudija apie nepagarbą Samurajaus keliui.

Aplaidumas yra siaubingas dalykas.

Samurajaus kelio esmė yra mirtis. Jei atsidursi situacijoje, kurioje teks rinktis „arba – arba“, nedelsdamas pasirink mirtį. Tai nėra itin sunku. Būk ryžtingas ir veržlus. Tik silpnadvasiai gudročiai linkę tvirtinti, kad mirti nepasiekus savojo tikslo, vadinasi, nustipti it šuniui. Kai tenka rinktis tarp gyvenimo ar mirties, nebūtina siekti kažkokio tikslo.

Visi trokštame gyventi, todėl nenuostabu, kad kiekvienas stengiamės surasti pasiteisinimą ir išvengti mirties. Bet jeigu žmogus nepasiekė tikslo, o gyvena toliau, tai jis – tikras bailys. Šitaip elgtis labai pavojinga. Mirti nepasiekus tikslo – *išties* šuniškas galas ir gryna aklatikystė. Tačiau tai neužtraukia jokios gėdos. Tokia mirtis yra Samurajaus kelio pagrindas. Jeigu žmogus kiekvieną rytą ir kas vakarą ruošis mirčiai ir įstengs gyventi taip, tarsi jo kūnas būtų miręs, jis pasieks tikrąjį samurajaus

laisvę. Tokio žmogaus gyvenimas bus nepriekaištingas, ir jam pavyks įgyvendinti savo sumanymus.

Geras tarnas yra tas, kuris besąlygiškai ir nuoširdžiai paklūsta savo šeimininkui. Toks tarnas pats geriausias. Jeigu žmogus atėjo į pasaulį garsioje šeimoje, kurios šaknys siekia šimtmečius, tai pakanka tik giliai susimąstyti apie priedermę savo protėviams, paniekinėti kūną ir protą ir uoliai pasišvęsti tarnystei. O jeigu toks žmogus apdovanotas išmintimi ir gabumais, tai dar ir didžiulė sėkmė. Tačiau netgi tas, kuris yra niekam tikęs ir labai nevikrus, gali tapti patikimas tarnas, jeigu tik bus kupinas ryžto ir nuoširdžiai vykdys šeimininko valią. Tuo metu žmogus, galįs pasigirti tik išmintimi ir gabumais, yra nevertas nė sudilusio skatiko.

Pagal būdą žmonės skirstomi į tuos, kurie apdovanoti greitu mąstymu, ir tuos, kurie linkę atsiskirti ir viską ramiai apgalvoti. Antra vertus, kad ir kokie būtų žmogaus būdo privalumai ir trūkumai, jis sužibės stulbinama išmintimi, jeigu mąstys nesavanaudiškai ir tvirtai laikysis pono Nabešimos samurajų keturių priesakų.¹

Žmonės mano, kad nuolat gilindamiesi į sudėtingus reikalus, jie gebės juos sutvarkyti. Tačiau mąstydami jie vadovaujasi tik savanaudiškais tikslais, todėl galvoje sukasi kreivos mintys, o sprendimai būna niekam tikę.

Sunku atsisakyti kvailos galvosenos ir išsiugdyti nesavanaudiškumą. Tačiau, jeigu svarstydamas reikalą negalvosi apie

jį, o visą dėmesį sutelksi į keturis samurajų priesakus, nesieksi asmeninės naudos ir negailėsi pastangų, tai tavasis sprendimas bus tikrai ne prastesnis už ankstesnius.

Kadangi dažnai elgiamės pasikliaudami savuoju išvalgumu, tai lengvai tampame savanaudžiai, neklausome proto balso, o tuomet įvykiai ima klostytis ne itin sklandžiai. Žmonės pastebi, kokie niekingi, nedori, riboti ir menki mūsų siekiai. Kai žmogus neįstengia protingai nuspręsti, verta prašyti išmintingesniųjų patarimo. Šis įstengs laikytis Kelio priesakų, nes jo nesavanaudiški ir nuoširdūs patarimai sklinda iš nesavanaudės širdies. Kitų akimis tokie sprendimai tikrai atrodo itin išmintingi. Toks mąstymas labai panašus į medį su daugybe šaknų. Tačiau kiek daug žmonių, kurių proto lankstumas – tarsi žemėn įbesta lazda.

Mes tyrinėjame praėjusių laikų žmonių mokymą, jų darbus, kad išmoktume senovės išminties ir išvengtume savanaudiškumo. Kai atsikratome savų ydų, klausome senolių pamokymų ir tariamės su kitais žmonėmis, reikalai klostosi puikiai, o nesėkmės aplenkia. Ponas Kacušigė sėmėsi išminties iš pono Naošigės. Apie tai užsimenama *Ohanašikikigakyje*. Derėtų padėkoti už tokį jo rūpestį.

Kitados gyvenęs samurajus, kuriam tarnavę jo paties jaunesnieji broliai. Šie keliaudavę drauge kaskart, kai jis išsiruošdavęs į Edą ar Kamigatos provinciją. Pasakojama, kad jis tardavęsis su broliais ir dėl asmeninių, ir dėl visuomeninių reikalų, todėl nelaimės jį aplenkdavusios.

Sagara Kiuma sutarė su savo šeimininku ir tarnavo jam taip, tarsi paties kūnas jau būtų miręs. Tokių kaip jis tėra vienas iš tūkstančio.

Kartą meistras Sakio surengė svarbų susitikimą Midzugajės sodyboje, ir Kiumai buvo įsakyta pasidaryti sepuku. Tuo metu Osakoje, pono Taku Nujo priemiesčio name, trečiajame aukšte, puikavosi arbatos kambarys. Kiuma išsinuomojo tą kambarį ir, sukvietęs į jį visus Sagos rajono dykinėtojus, surengė lėlių vaidinimą, kuriame ir pats valdė vieną lėlę. Susirinkusieji visą naktį gėrė ir triukšmavo. Pono Taku Nujo namas stovėjo greta pono Sakio sodybos, todėl triukšminga draugija netruko sukelti sumaištį kaimynystėje. Griebdamasis tokių veiksmų, Kiuma meiliai galvojo tik apie savo šeimininką ir degė ryžtu pasidaryti sepuku.²

Būti tarnu reiškia ne ką kita, o nuolatinę paramą savo šeimininkui, atsidavimą jo sampratai apie gerį ir blogį ir bet kokios asmeninės naudos atsisakymą. Jeigu daimiaus valdoje atsiras bent trys tokie žmonės, ji bus saugi.

Jeigu pažvelgtume į pasaulį, kuriame viskas teka sava vaga, tai pamatytume daugybę žmonių, kurie pelnė pasitikėjimą parodę apsimestinį atsidavimą, nusimanymą ir gyvenimišką patirtį. Tačiau vos tik ponas išeina į atsargą ar atsiskiria nuo žmonių, iškart atsiranda šutvė tokių tarnų, kurie nusigręžia nuo jo ir siekia naujojo šeimininko palankumo. Apie tokius dalykus net nemalonu galvoti. Aukštakilmiai ir žemakilmiai žmonės, pasižymintys gilia išmintimi ir patirtimi, dažnai mano esantys

tikrieji ištikimi tarnai, tačiau kai prireikia vardan šeimininko paaukoti gyvybę, jiems ima drebėti kinkos. Tikra gėda. Todėl būna, jog niekam tikęs žmogus tampa neprilygstamas karys, jeigu tik jis atsisako savo gyvenimo ir visiškai paklūsta šeimininkui. Micušigės mirties laikais buvo toks pavyzdys. Tai aš buvau tas atsidavęs ir vienintelis jo tarnas. Kiti sekė man įkandin. Visada išdidūs ir gobšūs dvariškiai nusigrėždavo nuo šeimininko vos tik mirtis užspausdavo jam akis.

Sako, kad tarno ir šeimininko santykiuose svarbiausia – atsidavimas. Nors iš pradžių jis gali pasirodyti nepasiekiamas, iš tiesų yra tavo panosėje. Jeigu vieną kartą nuspręsi pasikliauti juo, tai tą patį mirksnį tapsi nepriekaištingas tarnas.

Nepaprastai svarbu išsakyti savo nuomonę kitam žmogui ir ištaisyti jo klaidas. Taip gimsta atjauta, kuri yra didžiausia tarnystės pagalbininkė, tačiau toks elgesys reikalauja itin milžiniškų pastangų. Nesunku atskleisti gerąsias ir blogąsias žmogaus savybes, o taip pat pareikšti apie jas savo nuomonę. Dažniausiai žmonės galvoja, kad daro kitiems gera, sakydami jiems nemalonius ar nepriimtinius dalykus, tačiau jeigu jų pastabos nesulaukia reikalingo supratimo, tie žmonės ima manyti, kad daugiau niekuo negali padėti. Ši nuostata klaidinga. Tas pat lyg apšmeižtum žmogų ir užtrauktum jam gėdą, o pats rūpintumeisi kuo greičiau nusimesti šį akmenį nuo krūtinės.

Prieš pateikdamas žmogui savo nuomonę, gerai apgalvok, ar jis linkęs ją priimti. Dėl to reikia iš pradžių susipažinti artimiau ir įsitikinti, kad žmogus visiškai pasikliauja tavo žodžiais. Kalbėdamas apie dalykus, kurie jam brangūs, stenkis byloti tinkamus žodžius ir siek visiško supratimo. Priklausomai nuo aplinkybių,

pagalvok, kaip geriausiai pasielgti – parašyti laišką ar atsi-sveikinti su pašnekovu. Pagirk jo gerąsias savybes ir imkis bet kokių priemonių, kad padrašintum. Galbūt derėtų papasakoti apie savąsias ydas, neužsimenant apie jo silpnąsias vietas, tačiau taip, kad pats apie jas susimąstytų. Pasistenk, kad tavo patarimą jis priimtų taip, kaip troškulio iškankintas žmogus priima vandenį. Tik tada tavo išsakyta nuomonė leis ištaisyti klaidas.

Tai nepaprastai sunku. Jeigu žmogaus ydą lemia ilgametis įprotis, ko gero, tau nepavyks nugalėti. Kalbu iš savo patirties. Atvirauti su visais bičiuliais, taisyti vieniems kitų klaidas ir niekuomet nepamiršti apie priedermę būti naudingam savo šeimnininkui – štai ką reiškia tarno atjauta. Bet jeigu apšmeižei žmogų, tai kaip gali tikėtis, kad jis taps geresnis žmogus?

Žiovauti kitų žmonių akivaizdoje – prasto skonio ženklas. Jeigu netikėtai pajutai norą žiovauti, tai jis pradings vos tik delnu perbrauksi kaktą iš apačios į viršų. Jeigu tai nepadės, aplaižyk lūpas nepraverdamas burnos ar paprasčiausiai užsidenk ranka arba rankove, kad niekas nepamatytų, ką darai. Tą patį galima pasakyti ir apie čiaudėjimą. Jei čiaudėsi kitų akivaizdoje, pasirodysi tikras kvailys. Yra dar keletas dalykų, kurie reikalauja atidumo ir ugdymo.

Kai kažkoks žmogus pareiškė, kad ūkio reikalus dera tvar-kyti kruopščiai ir smulkmeniškai, kitas atšovė, jog iš to nebus jokios naudos.

Visi žino, kad žuvys negyvens ten, kur plyti vien tik skaidrus vanduo. Tačiau jei telkinyje gausu plūdenų ar dar kažko panašaus, tai žuvys slėpsis jų šešėlyje ir gausiai dauginsis. Tad ir žemesnių sluoksnių atstovai gyvens ramiai, jeigu į kai kurias jų gyvenimo sritis bus žiūrima pro pirštus. Tai svarbu suvokti vertinant kitų žmonių elgesį.

Kartą, kai ponas Micušigė dar buvo berniukas, šventikas Kajonas jam liepė kažką iš knygos skaityti balsu. Tada ponas Micušigė pakvietė kitus vaikus ir patarnautojus ir jiems tarė: „Prašom ateiti ir paklausyti. Sunku skaityti, kai niekas neklauso.“ Šventiką paveikė jo žodžiai ir jis tarė susirinkusiems: „Štai pavyzdys, kuriuo visiems derėtų sekti.“

Kiekvieną rytą dera nusilenkti ponui ir tėvams, o tada dievybėms-globėjoms ir budoms-sergėtojams, kurie palankūs šeimininkui. Jeigu tu visuomet teiksi pirmenybę savo šeimininkui, tavo tėvai apsidžiaugs, o dievai ir budos pritars. Karys galvoja tik apie savo šeimininką. Jeigu savyje išpuoselėsi ryžtą, tai visą dėmesį skirsi tik šeimininkui ir nesitrauksi nuo jo nė per žingsnį.

Be to, moteris privalo būti taip pat atsidadusi savo vyrui, kaip jis – savo šeimininkui.

Pasak vieno žmogaus, prieš keletą metų Macuguma Kioanas papasakojo tokią istoriją: „Medicinos praktikoje vaistai

skirstomi pagal In ir Jang, tai yra pagal vyriškąją ir moteriškąją pradus. Moterų ir vyrų pulsas taip pat skiriasi. Tačiau per pasakutiniuosius penkiasdešimt metų vyrų pulsas tapo toks pat, kaip ir moterų. Pastebėjęs šį dalyką, pritaikiau vieną moterišką akių vaistą gydymas vyrus ir pastebėjau, kad jis padeda. Tačiau kai pamėginau gydyti vyrus vyriškais vaistais, nepastebėjau jokio pagerėjimo. Tuomet supratau, jog vyriškoji dvasia nusilpo, jie tapo panašūs į moteris, ir atėjo pasaulio pabaiga. Kadangi pats buvau šio reiškinių liudininkas, tai viską laikiau paslapyje.“

Jeigu, atsimindami šią istoriją, pažvelgtume į mūsų laikų vyrus, tai atrastume, jog tokių, kurių pulsas panašus į moterų, yra labai daug, nes tikrų vyrų liko tik keletas. Todėl nugalėti priešininkus šiais laikais nereikia bemaž jokių pastangų. Tai, jog nedaugelis vyrų sugeba meistriškai nukirsti galvą, tik įrodo, kad jų drąsa išgaravo. Jeigu kalbėsime apie kaišiaku, tai teks pripažinti, jog gyvename tokiais laikais, kai vyrai tapo itin išradingi kurdami pasiteisinimus. Prieš keturiasdešimt ar penkiasdešimt metų, kai išbandymai, panašūs į *matanuki*, buvo laikomi vyriškumo apraiška, jie gėdijosi parodyti savo draugams šlaunis be randų, todėl patys jas persidurdavo.

Vyrų pašaukimas – kraugeriška veikla. Mūsų dienomis ši nuostata laikoma kvailyste. Todėl visi reikalai yra išmintingai tvarkomi tik kalbomis, ir visi stengiasi išvengti darbų, kurie reikalauja pastangų. Norėčiau, kad jaunuoliai suprastų mano mintis.

Šventikas Tanenas dažnai kartodavo: „Aplink taip mažą supratingų žmonių todėl, kad šventikų mokymas remiasi „neproto“ nuostata. O „neprotas“ – tai tas pats protas, tik grynas ir nesudėtingas.“³ Išties įdomu.

Ponas Sanenoris paskė: „Viename atodūsyje nėra vietos užgaidoms, ten slypi Kelias.“ Tačiau nė vienas žmogus neįstengia to aiškiai suvokti. Aiškumas pasiekiamas tik nuolatinėmis ir ilgalaikėmis pastangomis.

Derėtų jausti tikrą dėkingumą už paskutiniąją eilėraščio eilutę, kuri skamba: *Kai tavoji širdis paklaus*.⁴ Galbūt ją derėtų suvokti taip pat kaip *Nembucu*. Juk anksčiau jis skambėjo daugelio žmonių lūpose.

Mūsų laikais žmonės, kuriuos vadina protingais, apgaudinėja kitus, prisidengę tariama išmintimi. Dėl šios priežasties jie blogesni už neišsilavinusius kaimiečius. Neišsilavinęs žmogus elgiasi atvirai. Jeigu pažvelgtum giliai į širdį, kartodamas mintyse tą eilėraščio eilutę, joje neliktų jokių slaptaviečių. Tai puikus išmėginimas. Todėl reikia iš anksto ruoštis tokiems iššūkiams, kad vėliau netektų gėdytis savo elgesio.

Žodis *gen* reiškia „iliuziją“, arba „vaiduoklį“. Indijoje žmogus, kuris rodo fokusus, yra vadinamas *gendžiucuši*, arba iliuzijos kūrimo meistru. Viskas šiame pasaulyje tėra lėlių spektaklis. Štai ką reiškia žodis *gen*.

Nepakešti neteisybės ir ginti teisingumą nelengva. Be to, galvodamas, jog visuomet dera būti teisingam ir iš visų jėgų to siekdamas, sulauksi priešingo poveikio ir padarysi daugybę

klaidų. Kelias yra kažkas labiau išskilesnio nei teisingumas. Tuo įsitikinti labai sunku, bet tai yra aukščiausia išmintis. Jeigu į viską žvelgsime vadovaudamiesi šiuo požiūriu, tai suvoksime, jog tokie dalykai kaip teisingumas yra itin paviršutiniški. Jeigu žmogus nesupranta pats, tai šito apskritai neįmanoma suprasti. Tačiau vis tiek yra būdas eiti Keliu, net jeigu to nesupranti. Šitai pasiekama tariantis su bičiuliais. Netgi tas, kuris neperprato Kelio, regi kitus žmones iš šalies. Tai primena go žaidėjų priežodį: „Tas, kuris žiūri iš šalies, turi aštuonias akis.“ Posakis: „Mintis po minties – ir mes suvokiame savo klaidas“ taip pat reiškia, jog iškiliausias Kelias pasiekiamas tik bendraujant su kitais žmonėmis. Senovės padavimai ir knygos moko mus atsi-
kratyti sustabarėjusio asmeninio mąstymo ir pasišvęsti senolių išminčiai.

Kartą vienas garbingo amžiaus kardo meistras štai ką pasakė: „Norėdamas perprasti mokymą žmogus privalo pereiti keletą pakopų. Žemiausioje pakopoje žmogus mokosi, tačiau iš to nėra jokios naudos, todėl jis laiko save ir kitus neįgudusiais. Toks žmogus yra niekam tikęs. Atsidūręs viduriniojoje pakopoje jis taip pat niekam tikęs, tačiau suvokia savo ir kitų trūkumus. Pasiekęs aukštesniąją pakopą jis didžiuojasi savo gebėjimais, džiaugiasi giriamas kitų žmonių, ir sielojasi dėl savo bičiulių trūkumų. Toks žmogus jau gali būti naudingas. Pasiekęs aukščiausią pakopą žmogus atrodo taip, tarsi jis nieko nežinotų.“

Tai pagrindinės pakopos. Tačiau yra dar viena, svarbesnė už visas kitas pakopa. Šiame lygmenyje žmogus suvokia tobulėjimo Kelyje begalybę ir niekuomet negalvoja, kad jo kelionė

Skaitykite likusius
160 iš **176** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Hagakurē (arba „Lapų šešėlyje“) yra knyga, iš esmės paveikusi mįslingą Japonijos minties raidą. Tai mitais apipintų Tekančios saulės šalies karių – samurajų – mokymo vadovas ir elgesio kodeksas puoselėjantiems tikrąją bušido dvasią – Kario kelią. Šimtmečiais Hagakurē buvo įslaptintas kūrinys – dabar su juo gali susipažinti visi, kurie siekia perprasti ir išsiugdyti tikro kovotojo dvasią.

Ištraukos iš Hagakurės buvo panaudotos kultiniu tapusiu filme Šuo vaiduoklis. Samurajaus kelias (1999), kurį sukūrė nepriklausomas kino režisierius Jimas Jarmuschas. Knyga, kaip pagrindinis japoniškos dvasios pažinimo instrumentas, minima ir populiariame filme Paskutinis samurajus (2003) su Tomu Cruise'u.

Yamamoto Tsunetomo (1659–1719) buvo Sagos klando samurajus, kuris vėliau pasitraukė į nuošalią buveinę netoli Sagos pilies Kiusiu saloje. Šitaip pasielgti jį privertė draudimas nusižudyti, mirus šeimininkui Nabesimai Micusigei. Čia per septynerius metus gimė Hagakurē, slaptoji samurajų knyga.

GARSIAUSIA VISŲ LAIKŲ KNYGA APIE KARIO DVASIA, GARBĘ IR ĮŠTIKIMYBĘ

Jeigu jūs domitės pasaulio išmintimi ir mėgstate tokias knygas kaip Machiavelli „Valdovas“ ar „Karo menas“, jums būtina perskaityti ir „Hagakurē“.

ISBN 978-609-484-114-9

9 786094 841149

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga